

dásának körülményeit, a mennyire lehetséges, megvilágítani. Pedig ez a kérdés annyira speciális magyar kérdés, hogy annak elméleti megvilágítása is egészen reánk hármlik. A német, francia és angol nemzetnek nincs nemzetiségi kérdése.

Beregi kiseded röpirata helyes eszmét vet föl, de teljességgel meg nem világítja, ki nem fejt, be nem bizonyítja. Felületessége annyira megy, hogy még azt sem veszi észre, mennyivel nagyobb ellentét van közte és Beksits közt, mint közte és Somogyi közt. Egyáltalán lehetetlen megérteni, mire való volt ez újságcikket — mert másnak nem nevezhetni — külön adni ki füzet alakjában.

B. P.

VEGYESEK.

— **Állami iskolák állítása iskola nélküli községekben.** Dr. Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter f. é. márczius hó 14-én 16007. sz. a. a következő fontos rendeletet intézte azon megyék kir. tanfelügyelőihez, melyekben iskolánélküli községek vannak.

Az alább megnevezett vármegyei tankerületekben a következő községekben, — ámbár a mindennapi (6—12 éves) tankötelesek száma a 30-at túlhaladja, ezek iskola hiányában, és mert a községek iskolailag valamely más községhez sem csatolhatók, — teljesen oktatás nélkül vannak:

Abauj-Torna megyében Litke községben 43 mindennapi tanköteles, Szilvás-Apáti 34. *Alsó-Fehér megyében* Batizháza 69, Gabud 92, Istvánháza 54, Kis-Solymos 30, Limba 74, Medvés 94, Rakató 78, *Arad megyében* Budesd 36, Czohesd 44, Leásza 79, Mermesd 42, Pojenár 72, Rosztócs 63, Tisza 69, *Baranya megyében* Bosta 40, Kütelek 38, *Bereg megyében* Uj-Rosztoka 41, *Besztercze-Naszód megyében* Berlád 62, Szuplaj 57, Priszlop 45, *Bihar megyében* Almamező 46, Bukorvány 55, Briheny 41, Déda 36, Dekanyesd 47, Dobrest 106, Dubricsony 67, Fánicsika 62, Gálosháza 34, Harangmező 88, Kabaláspatak 70, Kis-Terpesd 54, Kopacsel 63, Kotyiklet 58, Mikló-Lazur 59, Nadántelek 36, Nánhegyesl 80, Pusza-Szuszág 94, Pusza-Talmács 30, Sitervölgy 54, Sólyom 63, Szent-Telek 67, Sztrákos 44, Szunyogd 57, Tagadó-Kárád 95, Topest 31, Tőkefalva (Bucsum) 44, Űrgeteg 58, Vircsolog 93, *Háromszék megyében* Farkasvágó (telep) 93, *Hunyad megyében* Alsó-Telek 69, Bojabirz 48, Lunkány 101, *Kis-Küküllő megyében* Csüddötelke 58, *Kolozs megyében* Bogács 36, *Krassó-Szörény megyében* Karlsdorf 57, Tiszovicza 31, *Liptó megyében* Dubrova 89, Laziszko 40, *Maros-Torda megyében* Agárd 41, Ilyésmező 33, *Máramaros megyében* Lyachovecz 38,

Rekita 42, Szolyma, 45, *Szepes megyében* Lengvárt 30, *Szolnok-Doboka megyében* Alsó-Oroszfalu 67, Budafalva 195, Gyurkapataka 38, Rákosfalva 117, Rogoz 236, Szász-Mathé 163, *Torda-Aranyos megyében* Borév 38, Csűrűlye 59, Keresztes 61, Kis-Bánya 101, Pusztaszent-Király 34, Szelicse 71, *Ung megyében* Budaháza 36, Feketemező 100, Gajdos (Szobráncz) 69, Győröcske 76, Hegyfark 207, Orechova 50, Sztrippa 90, Kolibábócz 40, *Vas megyében* Jánosfa 31, Vendkovácsi 21, Sándorvölgy 71, Ritkaháza 34, *Zala megyében* Bärhely 43, Dráva-Ohid 45, Édeskút 35, Kristóffalva 63, Mura-Szilvág 58, Nagyfalu 89, Nyírvölgy 75, Orehovicza 93, Podbreszt 71, Szászkő 44, Szent-Ilona 56, Vakonya 49, Vullária 38, *Zemplén megyében* Alsó-Olsva 31, Baskócz 37, Felső-Ladiskócz 36, Gyapabócz 38, Hocsá 56, Homonna-Bresztó 55, Szbugya-Hrabócz 43, Kohanócz 65, Kosarócz 40, Kvakócz 39, Láczfalva 31, Lukasocz községben 46 mindennapi tanköteles.

Ezen tűrhetetlen állapoton segíteni kívánok, még pedig oly módon, hogy ha az illető községek iskola állítására önjerejükből egyáltalán képtelenek, azokban fokozatosan, tárczám anyagi erejéhez mérten, állami elemi népiskolákat állítok; de multhatatlanul megkívánom, hogy ehhez az illető községek anyagi erejükhöz mérten hozzájáruljanak.

E végből felhívom a kir. tanfelügyelő urat, hogy az érdekelt községekkel az iskola felállítása iránt lehetőleg személyesen és az illető járási közigazgatási közeg támogatásával tárgyaljon. Értesse meg a kir. tanfelügyelő úr a községekkel, mily fontos érdekük nyer kielégítést az iskola által, s hogy törvény szerint a község köteles az iskola felállítása és fentartása felől gondoskodni.

Ha kir. tanfelügyelő úr arról nyerend meggyőződést, hogy erre a község önjerejéből képtelen, felhatalmazom a kir. tanfelügyelő urat, hogy az állami elemi népiskolát kilátásba helyezze, de csak azon esetben, ha a község is a tőle telhető áldozatot meghozni kész.

Nevezetesen megkívánom, hogy a község gondoskodjék az állami iskolának ámbár egyszerű, de mégis a törvény kívánalmainak megfelelő elhelyezése, az iskolaépület állandó jó karban tartása, tisztogatása és fűtése felől. Az iskola fentartását, tehát a tanító fizetését és egyéb szükségleteket egészen tárczám terhére vagyok hajlandó elvállalni.

Azon esetben, ha az iskola elhelyezése csakis építkezéssel volna megoldható, igyekezzék a kir. tanfelügyelő úr vagy a községet, vagy a törvényhatóságot rábírní, hogy az építkezéshez szükséges összeget kölcsön vegyék fel. Ha a község a kölcsön törlesztésére egyáltalán képtelen volna, még a törlesztést is hajlandó vagyok tárczám terhére elvállalni.

Az iskolánélküli községeknek állami iskolákkal ellátását 1898., 1899. és 1900. évek folyamán kívánom fogatosítani.

Kir. tanfelügyelő úr tehát folyó évi május hó 1-ig tegyen ide ki-

merítő jelentést, lehetséges-e az említett községekben a jövő évben a szervezés, s figyelemmel a fennebb kifejtett módozatokra mennyi költséget igényelne az iskolák felállítására és fentartására? Figyelmeztetem kir. tanfelügyelő urat ezen határidő pontos betartására, mert csak ez esetben leszek képes a szervezések felől a jövő évi költségvetésben gondoskodni.

Wlassics, s. k.

— **Országos tanszermúzeum és pädagogiai könyvtár.** Dr. Wlassics Gyula vallás- és közokt. miniszter m. é. február 21-én kelt rendeletével jóváhagyta Gyertyánffy Istvánnak, a «Néptanítók Lapja» volt szerkesztőjének azt a fölterjesztését, hogy a nevezett lapnak közel kétezer munkát magában foglaló könyvgyűjteménye az «Országos tanszermúzeum könyvtárához csatoltassék, s egyúttal felhívta a nevezett tanfériut, hogy az «Országos Pädagogiai Könyvtár» létesítésére vonatkozólag lehetőleg költségvetéssel ellátott részletes javaslatot mutasson be. E megbízásnak Gyertyánffy egy «Emlékirat»-ban felelt meg, melyet sajtó útján is közzétett. Az Országos Pädagogiai Könyvtárt mindenesetre felállítandónak tartja, de nem külön, hanem a most is meglévő Országos Tanszermúzeummal kapcsolatban, mint annak szerves kiegészítő részét. Első javaslata az, hogy e két intézmény elhelyezése együttesen oldandó meg, a mi annál sürgősebb feladat, mert egyrészt a Pädagogium, a hol a tanszermúzeum jelenleg el van helyezve, nem nélkülözheti tovább illető helyiségeit, másrészt a tanszermúzeumra nézve sem kedvező mostani elhelyezése, mert e szűk helyiségekben a gyűjtemények össze vannak zsúfolva, meg sem közelíthetők, annál kevésbé gyarapíthatók; ezért nem is érdeklődnek iránta a szakkörök, s a jelenlegi állapotnak évekig fentartása kétségtelenül az intézmény oszandó kimulását vonná maga után. Az elhelyezésre nézve több tervet említ meg. Az elsőt még gr. Csáky miniszter vetette föl, a ki a polgári iskolai tanítóképző földszintes épületeinek egy részét emelettel szándékozott elláttatni, erre nézve tervek készítésére is adott megbízást és az így nyerendő helyiségeket akarta a tanszermúzeum elhelyezésére felhasználni. Ez a terv időközben háttérbe szorult, s Gyertyánffy szerint a Pädagogium szempontjából nem is kívánatos megvalósítása, mert a Pädagogiumnak egész területére csorbitatlanul szüksége van; egyébként azonban a tanszermúzeumra nézve ezt az elhelyezést szerencsésnek mondja. A másik megoldás az lenne, ha a szóban levő múzeum és könyvtár a tervbe vett Tanítók házával hozatnék kapcsolatba; ez eszmét Gyertyánffy kitűnőnek tartja, azonban az a nézete, hogy minél nagyobb szabásúnak tervezik a Tanítók bazát, annál később valósul meg, s mindenesetre évek sora telik el, míg — még az állam támogatásával is — létrejöhet e nemes célú intézmény. Azért addig is, míg e végleges elhelyezés megtörténhetnék, a

múzeum és könyvtár ideiglenes elhelyezéséről kell föltétlenül és haladéktalanul gondoskodni. Erre az ezredéves kiállítás történelmi csoportjának pavillonjait ajánlja, mint a melyek kiválóan alkalmasak és 10—15 évig nagyobb áldozat nélkül is fenttarthatók; a mellett a kiállítás tanügyi gyűjteményeiből rendkívüli mértékben lehet mind a múzeumot, mind a könyvtárt gyarapítani. — Az emlékiratnak legnevezetesebb része az, mely az ily pædagogiai könyvtár szükségét és hasznát fejtegeti. Utal arra, mily megbecsülhetetlen szolgálatot tehetett volna már eddig is és tehetne állandóan a mi folytonos alakulásban és fejlődésben levő hazai közoktatásügyünknek egy oly közkönyvtár, melyben könnyen és biztosan feltalálhatók lennének mind az iskolák szervezetére és adminisztrációjára vonatkozó összes törvények és szervezeti szabályok, mind az iskolák belső életének visszatükrözésére szolgáló tantervek, tan- és vezérkönyvek és pedig nemcsak a hazaiak, hanem a művelt külföldi államokéi is; sok szervezeti félszegecsnek, másrészt tankönyvirodalmunk sok, szegényünkre szolgáló silányságainak lehetett volna elejét venni, ha legalább az ország központjában mindenkinek hozzáférhetőek lettek volna egy jól szervezett pædagogiai könyvtárban mindazok a nagybecsű tanulmányok, melyeket idők és nemzetek szakmunkásai összehalmozgattak. Ez intézmény hiánya fogyatékos látást, gyakran erőpazarlást okozott a közoktatásügyi alkotások létrehozóinál. Példákkal mutatja ki, mily szükség van ez állami organumra akár oly kérdésnél, minő a szolgálati pragmatika készítése, akár olyanál, minő a népiskolai vezérkönyvek szerkesztése. Az emlékirat vázolja a felállítandó könyvtár kereteit is, 22 cím alatt felsorolván az alakítandó csoportokat. A költségeket összesen mintegy 5700 forintra teszi, a miből a helyiség fentartására mintegy 500 frtot irányoz elő, a múzeum és könyvtár igazgatójának évi tiszteletdíjául 1000 frtot, a könyvtáros évi fizetésére 1400 frtot és lakáspénzére 400 frtot (összesen 1800 frt), a múzeum és könyvtár titkárának tiszteletdíjául 500 forintot, világításra és fűtésre 500 forintot, egy szolgáló fizetésére a lakáson kívül 400 frt, a múzeum és könyvtár gyarapítására évi dotatio fejében «legalább is» 1000 frt. Valóban «legalább is», mert meg kell mondani, hogy ez a költségvetés a leggyöngébb része az emlékiratnak. Micsóda arány az személyi és dologi kiadások közt, mikor az utóbbiak csak felét teszik a személyi kiadásoknak, s oly könyvtár személyzetére, melyet évenként 1000 frttal gyarapíthatnak, 3700 forintot költenek? Minek a «titkár», ha van igazgató és könyvtárnok? S ha az igazgatóság inkább tiszteleti (felügyelő, vezető, ellenőrző) állás lesz, és a könyvtáros lesz a hivatalnok és a titkár dolgozik, miért kapjon az igazgató 1000 frtot, a titkár pedig csak 500-at? Azonban ez nem érinti az indítvány érdemét. Magát, a pædagogiai könyvtár eszméjét mindenesetre örömmel

üdvözljük és mielőbbi megvalósulását közérdeknek tartjuk. Elhelyezésére bizonynyal fog a kormány módot találni.

— **Szüneti tanfolyam Marburgban (Kassel).** A német egyetemi városok versenyezve rendeznek szüneti tanfolyamokat, főleg azzal a czéllal, hogy a modern nyelvek tanárai időnként felfrissítsék és megerősítsék idegen nyelvi ismereteiket s hogy megismerkedjenek a tudomány legújabb haladásával. A nálunk — legalább hírből — eléggé ismert jeni és genfi tanfolyamok mellé méltán sorakozik ez idén az a francia és német nyelvi tanfolyam, melyet a marburgi egyetem tanárai rendeznek július 5-től 30-ig. Ez a tanfolyam magasabb tudományos színvonalával tűnik ki, a mennyiben az előadások nem csak arra szorítkoznak, hogy a hallgatók a francia és német nyelv gyakorlati használatában tökéletesítsék magukat, hanem arra is kiterjednek, hogy gyarapítsák az illető idegen nyelv tudományos megértésére vonatkozó ismereteiket. Különös érdekességet ad e tanfolyamnak, hogy a legkiválóbb phonetikusok tartják az idegen nyelvek kiejtéséről szóló előadásokat. A francia kiejtést *Rousselot*, a párisi *Université libre* tanára, a németet pedig *Wilhelm Victor*, marburgi egyetemi tanár, fogja ismertetni. Ezenkívül *Rousselot* be fogja mutatni a készülékeket, melyeket ő maga szerkesztett, hogy lerajzolja a beszélő szervek működésének minden egyes mozzanatát. A tartandó előadások a következők:

I. *Cours de français moderne: Koschwitz, Voyage d'études en France. Lescoeur, Notions générales de droit français. Doutrepoint. Une forme de Snobisme au XVIIe siècle: le faux Précieux; les Précieuses ridicules de Molière, Mercier, Trois poètes philosophes: A. de Vigny, Leconte de Lisle, Sully-Prud'homme. Koschwitz, Exercices d'ancien français. Rousselot, Principes de phonétique générale d'après la méthode expérimentale. Rousselot, La prononciation du français d'après la méthode expérimentale. Doutrepoint, Exercices de diction, d'improvisation et de discussion. Mercier, Discussion de travaux écrits; Récitation, Conversation.*

II. *Deutscher Kursus: Rathgen, Deutsches Wirtschaftsleben in der Gegenwart. Natorp, Die Erziehungslehre Herbarts und die gegenwärtigen Aufgaben der Pädagogik. Kühnemann, Religiöse Ideen deutscher Denker im 18. Jahrhundert. Victor, Theorie und Praxis der deutschen Aussprache. Übersetzungsübungen; Stilistische Übungen; Übungen im freien Vortrage; Deklamationsübungen; Übungen in mündlicher Unterhaltung.*

A tanfolyamokban való részvétel díja 20 márka; lakást egy hónapra 20—30 márkáért, teljes ellátást 70—100 márkáért lehet a városban kapni. Bővebb felvilágosításért *Koschwitz* egyetemi tanárhoz kell fordulni (Marburg in Hessen, Untere Rosenstrasse 3.).

Nagyon jó volna, ha a közoktatásügyi miniszter az úti segélyben részesítendő tanárokat nem kötelezné épen a genfi tanfolyam látogatására, hanem megengedné nekik, hogy szabadon válasszanak a genfi és marburgi tanfolyamok között.

Balassa József.

MAGYAR PÆDAGOGIAI TÁRSASÁG.

Felolvasó ülés 1897 márczius 20-án.

Jelen vannak dr. *Heinrich Gusztáv* elnöklealatt; Axamethy Lajos, Bartos Fülöp, Békefi Remig, Ember János, Ferenczy József, Groó Vilmos, György Aladár, Gyulay Béla, Halász Ferencz, Hajós Mihály, Hegedűs István, Hóman Ottó, Hegedűs Károly, Herrman Antal, Kerékgyártó Elek, Kirchner V., Kovács János, Komáromi Lajos, Kurcz Vilmos, Lakics Vendel, Lányi Ernő, Láng Nándor, Lederer Ábrahám, Leövey Sándor, Mártonffy Márton, Miklós Gergely, Molnár Viktor, Nagy László, Négyesy László, Neményi Imre, Pasteiner Gyula, Péterfy Sándor, Schön József, Schvetz Vilmos, Waldapfel János, Verédy Károly, Trájtler Károly, utóbbi mint jegyző és számos vendég.

I. Elnök az ülést megnyitja. A felolvasó asztalhoz *Hegedűs István* ül, a ki székfoglaló előadást tartott «*Apáczai Csere János pædagogiai munkáiról.*» A társaság örömmel és köszönettel vette az előadónak abbéli jelentését, hogy Apáczai Csere János összes pædagogiai munkáit az eredeti latin után magyarra fordította, ezeket összegyűjtötte, melyet a társaság (előadó az írói díjról is lemondott) kinyomat és úgy a M. P. T., valamint a kongresszus összes tagjainak ingyen fog megküldeni.

II. *Neményi Imre* dr. felolvasása: «*A népoktatási tanfelügyelet-ről.*» Előadó javaslatát a következő 6 pontban terjeszti elő: 1. A tanfelügyelőnek jurisdicziót és executivát kell adni. 2. A tanfelügyelők egyesületet alkossanak, melybe mindenki köteles lenne belépni. A jelenlegi indolentia az oka, hogy a tanfelügyelői állás hanyatlik. 3. Magasabb fizetést és nagyobb utiátalányt kapjanak. 4. A tankerületek ne megyénként, hanem az iskolák száma szerint alakíttassanak. 5. A középiskolák és népoktatási intézetek felügyelete egyesíttessék, tehát a főigazgatóságok eltörültsenek. 6. Legyen szakvizsgálat, de ez egyetemi színvonalon álljon. — A felolvasást vita követte. Elsőnek *Halász Ferencz* szólalt fel, a kinek multikori előadásával a felolvasás némi éllel foglalkozott. Tartozik — úgymond — mind a társaságnak, mind magának azzal, hogy rövid válaszában nem fogja követni a felolvasótól használt hangot. Kijelenti, hogy a tanfelügyelői szakvizsgára vonatkozólag tett javaslata nem utánzata a külföld e nemű intézményeinek, hanem alapjában Molnár Aladár